

Program transformacji regionów węglowych UEv

Wymiana między regionem Savinjsko-Šaleška (SI) a Śląskiem (PL)

exchangeEU

Wizyta studyjna na Śląsku

Delegaci z regionu Savinjsko-Šaleška (Słowenia) i Śląska (Polska) spotkali się w Bytomiu, największym regionie węglowym w Europie, w celu omówienia strategii **dywersyfikacji przemysłu, rewitalizacji oraz przejścia na czystą energię**. Obydwa regiony stoją przed wyzwaniem dywersyfikacji środowiska biznesowego oraz przyciągnięcia nowych gałęzi przemysłu. Dyskusje skupiały się na poprawie infrastruktury, w tym sieci autostradowych, dostępności mieszkań dla młodych ludzi oraz warunków gospodarczych. **Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna** (KSSE) przedstawiła swój model zachęcania firm i małych i średnich przedsiębiorstw do przeniesienia swojej działalności na Śląsk poprzez udzielanie ulg podatkowych. Dodatkowo, przedstawiciele Velenje zaprezentowali plany dotyczące **Centrum Przyszłości**, które ma na celu przyciąganie utalentowanych osób, tworzenie nowych miejsc pracy, wspieranie innowacji oraz rewitalizację starej elektrowni.

Jako wspólne wyzwania uznano modernizację istniejącego systemu ciepłowniczego oraz dywersyfikację dostaw energii poprzez wykorzystanie źródeł odnawialnych. Delegaci podkreślali konieczność remontu budynków w celu poprawy efektywności energetycznej oraz zwiększenia świadomości obywateli na ten temat. Podczas wymiany uczestnicy mieli okazję zwiedzić zrewitalizowaną elektrociepłownię **Szombierki**, która obecnie przechodzi kompleksową rewitalizację przy udziale prywatnej grupy inwestorów **ARCHE**. W obiekcie powstaną wielofunkcyjne przestrzenie, w tym biura, hotel z basenem oraz przestrzeń na organizację wydarzeń. Sukcesem prywatnego inwestora okazało się również **Centrum Sportu Skarpa**, które powstało w przekształconych i wyremontowanych budynkach dawnej kopalni **Rozbark**. Obiekt ten, wyposażony w siłownię, hotel i saunę, corocznie przyciąga około 100 000 zwiedzających, stając się największym obiektem wspinaczkowym w Polsce. Wizyta obejmowała również zrewital-

izowany obszar dawnej kopalni z klubem golfowym, historyczną dzielnicą hutniczą, boiskami piłkarskimi oraz **Muzeum Śląskie w Katowicach**.

Region Savinjsko-Šaleška, Słowenia

Role	Region odwiedzający
Główne zaangażowane podmioty	Biuro Incentyw Zachęt Zielonej Transformacji Ministerstwa Środowiska, Klimatu i Energii, Gmina Velenje
Dziedzina wiedzy	Sieci ciepłownicze, fundusze unijne, dywersyfikacja dostaw energii

Śląsk, Polska

Role	Region goszczący
Główne zaangażowane podmioty	Miasto Bytom, Zespół Transformacji Rozwoju i Transformacji Regionu (Urząd Marszałkowski)
Dziedzina wiedzy	Akceleracja biznesowa, rozwój projektów, przyciąganie inwestycji prywatnych, rewitalizacja terenów i infrastruktury pokopalnianej i poprzemysłowej

Delegaci przed zewnętrzną ścianką wspinaczkową Klubu Sportowego Skarpa w Bytomiu, fot. Wiktoria Beckmann, Guidehouse

Profile regionów

W kierunku sprawiedliwego odejścia od węgla+

Wymiana odbyła się między dwoma delegacjami: Regionem Spójności Wschodniej oraz Śląsk, które obecnie zmieniają swoje podejście do wydobycia i wykorzystania węgla. Śląsk planuje kontynuować wydobycie węgla aż do roku 2049 bez konkretnego zobowiązania co do stopniowego wycofania się z tej działalności, natomiast Region Spójności Wschodniej dąży do zaniechania wydobycia węgla do roku 2033. Miejska gmina Velenje nawet zobowiązała się osiągnąć neutralność klimatyczną do roku 2030.

REGION SAVINJSKO-ŠALEŠKA, SŁOWENIA

W TRAKCIE

Stan odchodzenia od węgla¹

Stan Sprawiedliwej Transformacji Energetycznej

Velenje otrzymało tytuł „European Green Leaf 2024” i zobowiązało się osiągnąć neutralność klimatyczną do 2030 r.

Główne projekty regionu ujęte w TJTP dotyczą rozwiązań z zakresu ciepłownictwa i górnictwa, rewitalizacji terenów po elektrowniach oraz rozwoju nowych obszarów biznesowych.

¹ Wyjaśnienie dotyczące roku referencyjnego 2023.

1

kopalnia węgla kamiennego

~103.4

ok. 103,4 mln EUR rocznych przychodów

1,154

zatrudnionych górników

1

elektrownia węglowa

0

elektrowni węglowych w budowie

35%

udział w energetyce węglowej

2033

Cel zamknięcia

ŚLĄSK, POLSKA

W TRAKCIE

Stan odchodzenia od węgla

Stan Sprawiedliwej Transformacji Energetycznej

Śląsk posiada największe w kraju wydobycie węgla kamiennego UE i przechodzi stopniową transformację z dala od wydobycia i spalania węgla. TJTP został zatwierdzony w grudniu 2022 r., który opiera się na krajowym JTP i regionalnym Strategia „Zielony Śląsk do 2030 roku” – która ma na celu stworzyć nowoczesny, konkurencyjny region możliwości rozwoju i wysoką jakość życia w czystym środowisku. Zaprojektowano 15% planowanych inwestycji w programy i projekty Just Transition na rzecz przekwalifikowania i edukacji.

² w tym jeden prywatny, 16 na Śląsku

³ ale ponad 20 na Śląsku

2

kopalnie węgla kamiennego w Bytomiu²

62.000

zatrudnionych górników

2049

Cel zamknięcia

0

elektrowni węglowych działających w Bytomiu³

0

elektrowni węglowych w budowie

75%

udział w energetyce węglowej

Wspólne wyzwania

- Uzależnienie gospodarcze od dużych firm wymaga dywersyfikacji i przyciągania inwestorów;
- Niskie koszty energii w przeszłości prowadziły do zaniedbywania środków efektywności energetycznej w obu regionach, co skutkowało brakiem świadomości obywateli w zakresie oszczędzania energii, renowacji mieszkań i modernizacji systemów rurociągów;
- Potrzeba infrastruktury w celu przyciągnięcia nowych branż, takich jak połączenia autostradowe, niskie ceny i przygotowane grunty;
- Systemy ciepłownicze muszą zostać przekształcone i dostosowane do odnawialnych źródeł energii, co wymaga remontów budynków.

Tematy szczegółowe

Oba regiony rozpoczęły realizację niedawno zatwierdzonych terytorialnych planów sprawiedliwej transformacji. Wymiana doświadczeń stanowiła okazję do dzielenia się najlepszymi praktykami w zakresie strategii przejścia na czystą energię, dywersyfikacji przemysłu oraz możliwości rewitalizacji.

Czysta transformacja energetyczna

Dekarbonizacja systemów ciepłowniczych (DHS) stanowi duże wyzwanie w obu regionach. Biorąc pod uwagę historyczną zależność od niedrogich dostaw energii z paliw kopalnych, uczestnicy dyskutowali o potrzebie zwiększenia efektywności energetycznej i renowacji DHS. Przeanalizowano przyszłe plany dywersyfikacji dostaw energii z wykorzystaniem małych elektrowni wodnych, w tym z wykorzystaniem wód kopalnianych i wodoru.

Diversifying industry & revitalisation

Delegaci skupili się na strategiach dywersyfikacji branż i rewitalizacji terenów górniczych. Uczestnicy podzielili się trudnymi doświadczeniami w przyciąganiu nowych gałęzi przemysłu i przedsiębiorstw ze względu na dużą zależność regionów od kilku dużych firm. Ponadto podczas wizyt w terenie zaobserwowano nowe rozwiązania wspomagające rewitalizację terenów poeksploatacyjnych, które zostały zaprezentowane przez interesariuszy z instytutów badawczych.

Zalecenia

- + Staranne planowanie finansowe jest kluczowe dla pozyskiwania środków potrzebnych do utrzymania działalności zrewitalizowanych obiektów, ponieważ projekty bez zaplanowanych źródeł dochodów zazwyczaj nie odnoszą sukcesu;
- + Wdrożenie modelu ESCO (Energy Service Company) może przyspieszyć remont poszczególnych mieszkań, gdzie firmy energetyczne gwarantują oszczędności i oferują skuteczne rozwiązania, których koszty pokrywane są ze uzyskanych oszczędności;
- + Specjalne Strefy Ekonomiczne mogą skutecznie przyciągać inwestorów do regionu, oferując zachęty podatkowe dla nowych firm;
- + Ważne jest, aby regiony i miasta miały większą autonomię w określaniu swoich priorytetowych projektów. Szczególną uwagę należy zwrócić na miejsca, które mają odległe systemy, aby zapewnić tworzenie regionów przyjaznych dla środowiska i osiągnięcie neutralności w emisji dwutlenku węgla;
- + Cykliczna wymiana doświadczeń i wzajemne uczenie się między regionami górniczymi są kluczowe dla skutecznego.

“Program wymiany jest bardzo korzystny, ponieważ mamy okazję poznać regiony, które borykają się z tymi samymi problemami i wyzwaniami oraz jednocześnie pozwala nam uczyć się od siebie nawzajem.”

Karla Sitar,
Gmina Velenje, Savinjsko-Šaleška Region

“Proces transformacji energetycznej to długa i ciekawa podróż, która czasem jest ważniejsza niż jej cel.”

Tomasz Janik,
Miasto Bytom, Śląsk

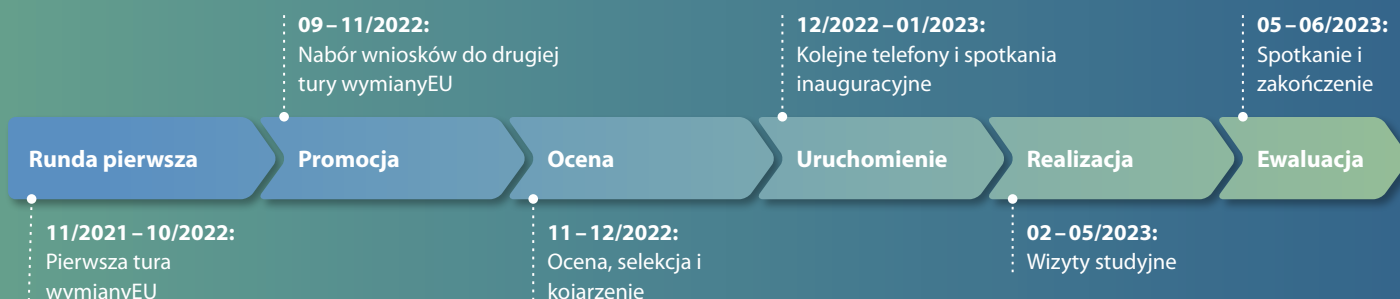
Wnioski

- ✓ W obu regionach istnieje wspólna potrzeba zapewnienia odpowiednich opcji mieszkaniowych, aby zatrzymać młodych ludzi i rodziny na tym obszarze;
- ✓ Nawet przy dostępności środków inwestycyjnych, kluczowe jest zapewnienie stabilnych źródeł finansowania na bieżącą konserwację i utrzymanie zrewitalizowanych obiektów;
- ✓ Branże związane z górnictwem oraz pracownicy w tych sektorach wymagają szczególnego wsparcia w okresie przejściowym, zwłaszcza z uwagi na to, że wielu pracowników przestanie pracować w tych branżach i przejdzie na emeryturę;
- ✓ Ważne jest, aby społeczność lokalna miała większy wpływ i możliwości zarządzania finansami oraz korzystania z zachęt związanych z procesem transformacji. Przyznanie takiej roli społeczności lokalnej jest ważne, ponieważ uznaje się ich specjalistyczną wiedzę w zakresie zrozumienia i efektywnego zaspokajania specyficznych potrzeb regionu;
- ✓ Uzyskanie wglądu w podobne problemy z różnych perspektyw jest pomocne w stopniowym dostosowywaniu procesu transformacji.

Rozwój programu

Program exchangeEU składa się z dwóch rund wymiany, które odbywają się w okresie od listopada 2021 do czerwca 2023. Pierwsza runda trwała od listopada 2021 do października 2022, a druga rozpoczęła się w listopadzie 2022. W ramach każdej rundy, regiony kandydujące są starannie dobierane w pary, uwzględniając ich ścieżki sprawiedliwej transformacji i wycofywania się z

węgla. Następnie, dobranym regionom udzielane jest wsparcie w opracowaniu programu studyjnego, który jest dostosowany do ich indywidualnych potrzeb i zainteresowań tematycznych. W tym procesie, wyznaczeni facylitatorzy wymiany zapewniają pomoc i wsparcie przez cały cykl wymiany.

O wymianieEU

wymianaUE to inicjatywa Komisji Europejskiej, która skupia się na programie wymiany między regionami UE, które dotychczas opierały swoje gospodarki na wydobywaniu i wykorzystaniu surowców takich jak węgiel kamienny, węgiel brunatny, torf i łupki naftowe (węgiel+). Program jest częścią szerszej inicjatywy Transformacji Regionów Węglowych (CRiT), która ma na celu wsparcie tych regionów w ich procesie transformacji w odpowiedzi na zmieniające się priorytety energetyczne i środowiskowe w UE. Celem wymianyUE jest umożliwienie regionom wymiany doświadczeń, najlepszych praktyk i współpracy, aby przyspieszyć proces przejścia do bardziej zrównoważonych źródeł energii i wsparcia dla rozwoju gospodarczego opartego na innowacyjności i zrównoważonym rozwoju.

W ramach wymianaUE, rozumiejąc potrzebę przyspieszenia sprawiedliwej i niskoemisyjnej transformacji energetycznej w Europie, regiony węgiel+ UE współpracują i uczą się nawzajem, aby wspierać wdrażanie strategii Sprawiedliwa Transformacja Energetyczna. Głównym celem programu jest wsparcie regionów UE węgiel+ w procesie dekarbonizacji ich systemów energetycznych, jednocześnie chroniąc pracowników i społeczności poprzez dywersyfikację gospodarczą i innowacje technologiczne. W ramach programu regiony biorące udział wymieniają się doświadczeniami i wspólnie pracują nad pokonaniem obecnych wyzwań związanych z procesem Sprawiedliwej Transformacji. W ten sposób wymianaUE tworzy plauormę umożliwiającą budowanie szerokiej sieci praktyków i ekspertów.

Wyniki drugiej rundy aplikacyjnej

W sumie do udziału wybrano **17 regionów węgiel+** w okresie przejściowym

Proces dopasowywania zaowocował **9 wymianami**, w tym 5 parami regionów i 4 trójkątami regionów

Uczestniczące regiony reprezentują łącznie **11 państw członkowskich UE**: Bułgarię, Republikę Czeską, Chorwację, Estonię, Niemcy, Grecję, Węgry, Polskę, Słowację, Słowenię i Hiszpanię

Odwiedź naszą stronę internetową

Odwiedź stronę internetową Plauormy Sprawiedliwa Transformacja

Zapisz się do naszego biuletynu

Odwiedź nasze kanały mediów społecznościowych

exchangeEU ios część Inicjatywy dla [Regionów Węglowych w Transformacji /CRiT](#)